

היכלולא דצדיקיא

לקט אמרים

בעניני דת ודעות מגדולים וצדיקים
שחל היומא דהילולא שלהם בחודש הזה

השרף הנורא

הגה"ק רבי משה יהושע לייב דיסקין זיע"א
רבה של בריסק, ואח"כ רבה של ירושלים ומגינה
נלב"ע כ"ט טבת תרנ"ח לפ"ק

אשר נתפרסמו בגליונינו "אמונה ודעת" בשנים עברו

וכעת מופיע בקובץ נפרד
חודש טבת תשפ"א

מערכת "השקפה ברורה"

© כל הזכויות שמורות

הערות והארות בעניני הגליון, והודעת פרטים על שיעורים וחבורות וספרים וכדו', וכמו"כ לתרומות והנצחות

יכולים לשלוח לפאקס: 03-6443567 או לאימעיל: A146556474@gmail.com

וכן אפשר להשאיר הודעות למערכת בטעל. 0747962033

לתרומות והנצחות בחו"ל אפשר להתקשר בטעל:

בארה"ב: 7003-570 (845). בלאנדאן: 8220-3507-075.

במאנטשעסטער: 07835298520. באנטווערפען: 81276-4912-032

📖 חדש!!! ניתן לתרום בכרטיס אשראי 📖

ע"י מערכת "נדרים פלוס" בעמדות הפזורות ע"ש "אמונה ודעת"

או ע"י מערכת "נדרים פון" בטעל: 03-7630585 קאוד-5374

או העברה לחשבון בבאנק פאג"י, סניף 188, מ.ת. 105416010, ע"ש ליבוביץ לציין עבור "אמונה"

הגליון החודשי "אמונה ודעת" מופץ בעזהשי"ת באלפי העתקות

בערי ארה"ק: ירושלים, בית שמש, בני ברק, וצפת. ובחו"ל: בארה"ב, בקאנאדא, ובענגלאנד, כ"י.

הגליונות ניתן להשיג:

ירושלים: 05484-85560 | בית שמש: 05271-15507 | בני ברק: 05331-27056 | צפת: 0527698687

או באתר "השקפה ברורה" 5dbiaic79498b.site123.me

החפץ להיכנס לרשימת מקבלי הגליון מידי חודש נא לשלוח "בקשה"

לאימעיל אדרעס a146556474@gmail.com

לקט אמרים בעניני דעת ודעות
מגדולים וצדיקים
שחל היומא דהילולא שלהם
בחודש הזה

הילולא דצדיקא

השרף הנורא הגה"ק רבי משה יהושע לייב דיסקין זיע"א

רבה של בריסק, ואח"כ רבה של ירושלים ומגינה

נלב"ע כ"ט טבת תרנ"ח לפ"ק

ידוע ומפורסם בשם ה"שרף מבריסק", והיה גאון עצום וקדוש עליון הוא האיש אשר לחם בעד האמת בלא פשרות, ועמד בפרץ נגד רוחות ההשכלה שרצו לפרוץ חומת עיר הקודש, והיה מראשי הלוחמים נגד המתחדשים אשר ניסו לפרוץ בחומת החינוך, והעמיד תלמידים רבים ביניהם מרן רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצוק"ל גאב"ד ירושלים.

ראו בעין יפה את התארגנות הציונים הרי יציאה למלחמה נגדם באמצעים חמורים כחרם וכו' ישיגו את הכיוון ההפוך ויעשה לחזוקם. היו שטענו: כי אמנם רוצים במאד להוציא הדבר לפועל, אך בעוה"ר באשמת המשכילים לא יתכן לקיים אסיפה, היות שצריכים להשיג רשיון מהממשלה לזה והדרך זרועה מוקשים.

בין כך ובין כך הענין לא יצא לפועל וכל ימיו הצטער אותו צדיק על כך באמרו "יבואו ימים ויוכחו בצדקת הצעת".

(מרא דארעא דישראל, כך ב', דף מ"ג).

צא מבית! כל ימי גלותנו אידיש ידובר

בעמדה זו שנקט רבנו (מרן הגרי"ח זאנענפעלד זי"ע) כנגד העברית היה הוא גם נאמן למלחמה שניהל רבו הגאון רבי יהושע ליב מבריסק ז"ל בהתארגנות הראשונה בשנת תר"ן לשפה העברית ע"י החברה "שפה ברורה" של מיכל פינס וחבריו, ומסופר שכאשר אחד מחכמי ירושלים שהיה יושב כל היום מעוטף בטלית ותפילין ושוקד בתורה והנהיג בעצמו לדבר רק בלה"ק, נצטרך פעם לרבי יהושע ליב ז"ל הלה נכנס, והתחיל מרצה את שאלתו בלשון הקודש, על אתר זעק עליו בגערה רבי יהושע ליב: "צא מבית! כל ימי גלותנו אידיש ידובר..."

והוסיף רבי יהושע לייב זצ"ל: "היהודים באשכנז בחששם פן יתבוללו בהשפעת השפה בחרו בדיאלקט של בייארן [שפת אֶם של איכרים]

צריכים להחרים הציונים ולהוציאם

מכלל ישראל לגזור על פתם ויינם

ולאסור החיתון בהם

באחרית ימיו של הגה"ק רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל שמע על רוח הרעיון הלאומי שהחל לפעם בקרב בית ישראל, ובהבחינו ברגש קדשו בסכנה החדשה גלגולה של ההשכלה ורעפארם המרחפת על ישראל, שלח אחרי שנים מגדולי תלמידיו הגאונים ר' זרח בראווערמאן ז"ל ור' משה פראנקענטאל (שוחט) ז"ל, וזרזם לשגר מכתבים בשמו לשלשה מגדולי הדור בגולה, לנכנס אסיפה ולטכס עצה איך לקדם פני הרעה בעוד מועד, בהדגישו: כי סכנה איזומה אשר כמוה לא נהייתה מרחפת על שמי היהדות שבמשך הזמן עלולה ח"ו לעשות שמות בכלל ישראל.

באותו מעמד הורה הגאון מבריסק ז"ל לציין בשמו: כי דעתו היא שגדולי ישראל יתאספו מיד ויחרימו את הציונים ויוציאם מכלל ישראל לגזור על פתם ויינם ולאסור החיתון בהם כמו שעשו חז"ל עם הכותים.

ור' יושע לייב סיים: מובטחני שאם לא ננקוט בדרך זו הרי לבסוף כלל ישראל יתחרטו על כך.

אלא ששיטנא נצח והאסיפה לא נתקיימה, יש שטענו כי מכיון שיד ישראל תקיפה ודבוקה בד' אלקי ישראל ובתורה ומצוות היטב, ומארגני התנועה ידועים למופקרים ואפיקורסים לא יהיה יהודי כשר שומע להם, ושבקיה לרוויה וממילא נפיל. ויש שחששו מכיון שחלק מהעולם הנוצרי

שיבדיל בינם ובין הגויים וכך נולדה האידיש שלנו, ואם שפה זו היתה התריס בפני ההתבוללות הרי היא גופא לשון הקודש".

(מרא דארעא דישראל, כרך ב', עמ' צ"ה).

התבדלות

עוד תקופת שנים לפני... בשנות תר"מ-תר"ן בימי חייו של הגאון רבי יהושע ליב מבריסק, נעשו נסיונות בירושלים לארגן את חיי הקהלה, הנסיון הראשון נעשה אז תוך הקמת החברה "בני ישראל" שעיקר מטרתה היתה המלחמה במיסיאנערן. שנים אחדות אחרי כן ניסו שוב בירושלים לארגן את הקהלה במסגרת "ועד האחדות לאשכנזים וספרדים", פעולות "ועד האחדות" כבר היו מורחבות יותר מחברת "בני ישראל" והתרכזו כבר גם בהנהלת המוסדות - ענין שהיה אז במרכז חיי הצבור בארץ ישראל, אולם מכיון שכבר אז הצטרפו לוועדי העיר חילונים או חילונים למחצה, פעלו גדולי ישראל לביטולם.

(מרא דארעא דישראל, כרך ב' עמ' קכ"ח).

אף כשהמטרה ללחום נגד המיסיאן אין להתחבר עם הרשעים

המגיד הירושלמי רבי בן ציון יאדלר המספר בזכרונותיו על ועדים אלה כותב: בחברה הזאת היו חברים בה אנשים שונים, הן מצד היראים והן מצד החפשים, כגון: סולמייאק, סגנו של קונסול רוסיא, אדלמאן ועוד כמותו, כי המלחמה עם המיסיאן היתה עזה מאד, וסיפר לי הרה"ג ר' זעליג לידער מעשה נורא, כי בעת ההיא נכנס הרה"ג ר' ישעיה אורינשטיין זצ"ל לביתו של הרב מבריסק, חלץ את מנעליו וישב על הקרקע כאבל, לשאלת הרב על מה זה, ענה לו ר' ישעיה כי מתאבל הוא על חורבן הדת בירושלים, שכן הנה הוקמה חברה אחת הנקראת "בני ישראל" שהיראים נתחברו בה עם החפשים למלחמה במיסיאן, כביכול, ומי יודע מה יצמח מזה, כי "בהתחברך עם אחזיהו פרץ ה' את מעשיך" (ד"ה, ב'). הרב אמר לו: "לך לשלום ואנכי אעיין בזה".

מיד כצאת ר' ישעיה, שלח הרב מבריסק לקרוא

אחרי אחד מחברי החברה, הרה"ג ר' נחום לעווי, לשאלת הרב מה טיבה של חברה זו, סיפר לו ר' נחום שהחברה נוסדה למלחמה במיסיאן, ומכיון שלפעמים צריכים אנו לפנות להממשלות, צרפנו גם את סולמייאק, ואת אדלמן וכו'.

"מקובלים היינו בעירי בבריסק מזקני הדור, שלא להקים שום חברה חוץ מחברת ש"ס ומשניות - הדגיש באזניו הרב מבריסק - כי כל החברות שלא היה יסודתם בלימוד התורה היו בהם אנשים דלא מעלי שלבסוף קלקלו את כל החברה, ואפילו אנשי "החברא קדישא" שבבריסק הוכרחו ללמוד בכל יום דף גמרא, כדי שיהיו כעין חברת ש"ס, ולכן - המשיך הרב - עצתי שתקבלו עליכם ללמוד בכל יום דף גמרא, וכל מי שלא ישתתף יפסל מלהמנות על אנשי החברה".

ודבריו נתקבלו על לב החברה וכן עשו, כמובן שהחברים החפשים לא השתתפו בשיעורים ומתוך כך נפסלו מלהימנות על אנשי החברה.

יש לבטל את "ועד האחדות" שמפריע לקדושת החינוך

במשך כל השנים היו עדת הספרדים ועדת אשכנזים נפרדות בכל הענינים: שחיטה, תלמוד תורה, הן בדברי רוחניות הן בדברי גשמיות, הן במסורות צבוריים. והדבר היה למורת רוח הדור הצעיר, שהיו רוצים דוקא הכל באחד על כל ארגנו "ועד האחדות ספרדים ואשכנזים", כיון ששמע זאת הרב מבריסק טען שהוועד נוצר להפריע את קדושת החינוך של עדת האשכנזים, שכן הספרדים או רובם ככולם, שולחים את בניהם ובנותיהם לבתי ספר, ואנחנו רואים מה שעלתה בידם, שכמעט חדלו גדולי תורה מביניהם, לזה אנחנו מחוייבים להרוס את "ועד האחדות". הוא שלח איפה אותנו, היינו לומדי הישיבות, אצל הממונים, ולהזהיר אותם בשמו שאסור לעשות "ועד האחדות". והוא ילחום נגד זה בכל כוחו.

הממונים פחדו מדבריו, וכולם חזרו ובטלו את "ועד האחדות". וכך היתה דעתו בכל הענינים שלא לעשות שום חדשות.

(בטוב ירושלים).

מאמר קצר מספה"ק "ויואל משה"
ומקונטרס "על הגאולה ועה"ת",
הנוגע לנו להלכה למעשה, לדעת את
הדרך ילכו בה, ואת המעשה אשר יעשון.

לשמור ולעשות ולקיים

בענין החרם החמור שלא ללמוד לשונות זרות

היות שבחודש זו חל היוםא דהילולא של מרנא השרף מבריסק זי"ע שהעמיד את חומת ההתבדלות וחינוך הטהור בארה"ק ת"ו, ע"כ אמרנו דבר בעתו מה טוב להתעורר בענינים האלו שנלחם עליהם בחיים חיותו והציל כזה את שארית הפלטה וקדושת ירושלים עיה"ק

והנה ידוע הענין אשר רבינו היה מעורר תמיד על החוב לעמוד איתן מול הנסיונות הקשים בארץ הקודש ת"ו, ובפרט כמה שנכשלים הרבה, אף מהעדות היראים, בהעברה על החרם החמור שלא ללמוד לשונות זרות, וזה נוגע מאוד גם לזמנינו לענין מה שיש הרבה פירסומים על לימוד לשון ענגליש וכדו' בקבוצות של שלשה ומעלה, וצריכים לידע להיזהר בזה מאוד.

וזה לשון קדשו דמון רביה"ק זי"ע ב"ויואל משה" מאמר ישוב ארץ ישראל (סימן קל"ז)

והחרמות נאמרו בין על הזכרים בין על הנקבות
תינוק ותינוקת גדול וקטן שם הוא, וחתמו על
אותן החרמות כמה מאות ת"ח ובתוכם גדולים
עצומים מאד כל מי שהי' בא"י באותן הזמנים,
ונדפס כ"ז בס' מעשי אבות שמה יוכל לראות
כאו"א באורך עד כמה החמירו בקללות נוראות
ר"ל ע"ז. ולא אוכל להעתיק כ"כ. ואיסור כזה
איננו בכל העולם כולו כ"א בא"י עשו זאת כל
חכמי א"י באותן הזמנים לגדל הקדושה
והאזהרה שצריך להיות בא"י.

ועתה בעו"ה כמעט תשעים ותשעה אחוזים
מתושבי אה"ק עוברים ע"ז החרם ר"ל שלומדים
שאר לשונות בבתי החינוך ולשון הטמא שבדו
להם המינים וקראו אותו עברית... (כאן מאריך
רבינו לבאר שגם שפת העברית נכלל בחרם זה מכ"ש
דגרע טפי משאר לשונות הגויים יעו"ש).

"ובא' מהנוסחאות של החרמות הנעשה בשנת
תרל"ג בחתימת כמה מאות ת"ח וגאו"צ שהיו אז

והנה כבר הבאתי דעת ר"ח שבשביל שיש
בא"י חומר יותר במצוות התלויות בארץ קשה
ליזהר והארכתי בביאורי. ובאלו המאה שנים
האחרונים נתוסף עוד חומרא בא"י מה שאינה
בכל העולם כולו שזה יותר ממאה שנה
שהתאספו כל גדולים וקדושים וכל ת"ח שהיו אז
בא"י והי' זה בימי הגאון בעל פאת השולחן ועוד
גאו"ק שהיו שמה וחתמו כולם על חרם חמור
ונורא בכל מיני ארורים ושממות נוראות על כל
הלומד בא"י איזה לשון המדינה אם יהיו ג'
ביחד אפילו מה שמותר מצד הדין, ונשנה איסור
זה כ"פ בכמה דורות, גם בימי הגאון מהרי"ל
דיסקין ורש"ז מלובלין בעל תורת חסד ועוד
בכמה דורות שחדשו לחתום כולם על החרמות
והשממות הנוראות וכתבו בפ"י שזה חל על כל
יושבי אה"ק ועל כל הבאים לא"י עד ביאת הגואל,
וכתבו כי כל הבאים לא"י רובם ככולם באים
ללמוד תורה ותפלה. ומבואר שם שהגזירות

בא"י והאריכו שם בחומר האיסור על לימוד איזה לשון בא"י כנדפס בס' מעשי אבות שם כתוב לאמור באמצע הדברים וז"ל ובפי' נאמר אשר גם אם יהיו המייסדים את בית הלימוד מפורסמים לגאונים וצדיקים וכדומה גם אם יאמרו המייסדים אשר רק לש"ש ולשם חיוזק האמונה וחיוזק לימוד התורה וכדומה כל ישעם וכל חפצם לא יאבו ולא ישמעו להם, וסיים שע"ז רובץ האיסור הנורא הנעשה מכבר ונתחדש כעת מכל החתומים מטה ובהסכם כל יראי ד' יעיי"ש שהאריך.

ולכאורה אינו מובן למה הוצרכו לפרט זה, וכי יש מציאות שמפורסמים לגאונים וצדיקים שכוונתם לש"ש יהי ידם בהתייסדות איזה חינוך שהוא נגד החרם הנורא שמכמה דורות. ונראה

מזה שהבינו שבדור האחרון בעיקבא דמשיחא מהשפעת הדור והסמיות עינים שירדה לעולם באופן נורא יש מציאות גם לזה, ולא נשאר נקי מאותו האיסור אלא בתי הת"ת לילדים וילדות שאינם בשום מפלגה. ואיני ידוע אם זה מגיע לערך אחוז א' ממאה האחוזים ילדי המדינה. ומוכן שהניסיונות קשים שם יותר מבכל העולם. ועוד יש ענינים הרבה ואין להאריך כ"כ. ובדורות שחלפו ועברו הי' א"י מלאה קדושה וטהרה וחיוך קודש, ומעת שהתגברו הציונים כ"כ ויש להם חיוזק רב וכח גדול באמצעות הדתיים המתחברים עמהם, עלה בידם בעו"ה לטמא את כל המקורות ולא עלתה על דעת הדורות הקודמים שיהי' מצב כזה בא"י."

(עיי"ע במאמר לשה"ק סי' כ"ט, ועוד בכ"כ מקומות במכתבים ובדרשות, מה שהרעיש רבינו הרבה על ענין זה).

נוסח הטלת החרם

הנה כאמור בדברי רבינו נשנה איסור זה כמה וכמה פעמים ע"י גדולי הדורות דארה"ק ת"ו, ונאמרים הדברים באריכות גדולה, ע"כ לא נוכל להעתיק בכאן את כל הדברים, רק נסתפק להביא לשון החרם שמשנת תרל"ח לפ"ק שנעשה ע"י גדולי ארה"ק ובראשם מרן המהרי"ל דיסקין זצוק"ל, אשר שמה נתפרשו כמה יסודות נחוצים לענין החרם שרבינו הדגישם בדבריו הנ"ל, וז"ל.

אלות הברית

אנחנו הח"מ מצאנו חובה בנפשנו להקהל ולעמוד על נפשינו לשוב לחזק הישנות, לחזק הגדרות אשר גדרו לנו קדמונינו זיע"א, לאסור איסור ללמוד חכמות חיצוניות, אפילו אותם המותרים ע"פ דין ללמודם עכ"ז אסור ללמוד אותם מפי מורה המיוחד ומקבל פרס מחו"ל, וכן לאסור לימודי כתבים ולשונות זרים לבלי יתלמדו בכנופיא בכל מקום שיהיה לא בבית ספר לבדו ולא לספחו לבתי ת"ת אפי' לעשותן טפל דטפל כלל וכלל אפי' ע"י משגיח יר"ש כאשר נעשה בראשונה בשנת "ובחרת" ושוב נתחזק בשנת "תברך" ונשתלש בשנת "הכת"ר" וברביעית בשנת "תרל"ב" אשר הטילו חרמות ונידוין וקללות על כל המיסדים בתי לימוד אלו בין קהלתינו האשכנזים, ועל המלמדים, ועל הבאים בתוכן ללמוד, ועל אבות הילדים, ועל כל המסייעים לזה, בגלוי ובסתר, וראשונים כמלאכים מי יבא ומי יחוש להרהר אחרי דבריהם כגחלי אש, הקיימים לעד ולנצח נצחים. אולם למען לא ימצאו הבאים

אחרינו למצא פתח חטרה באיזה סניף קל לפרש דבריהם כרצונם לפרוץ בין הגדרות האלו, בכך באנו לקבל עלינו האיסור הנ"ל מחדש ולפרשו באר היטב בכל פרט, האיסורים הישנים והחדשים, רובצים על כל לימודי לשונות נכרים, זולת תוה"ק בינותינו האשכנזים וישובי עיה"ק ירושלים תובב"א וכל אנפיה וכל סביבותיה, [ומסתמא ממנו יראו וכן יעשו ג"כ אחינו הספרדים יצ"ו] אפילו רק בשלשה יחד אסור הוא "וכל אה"ק בכלל האיסור", הגזירות והחרמות הם אפילו על לשון המדינה ג"כ, הגזירות והחרמות רובצים על כל הבאים ללמוד וללמד, ואפי' בשכר, והן להמלמדות, ועל כל המייסדים והמסייעים, ואבות הילדים והילדות, יהיה מי שיהיה, ואפילו ללמוד ביחיד מאיש מיוחד אפילו לזמן קצר ואפילו ליום אחד, הגזירות והחרמות, נאמרו בין על הזכרים בין על הנקבות תינוק ותינוקת גדול וקטן שם הוא. הגזירות והחרמות נאמרו עלינו ועל כל הבאים אחרינו, ואשר יעלו עוד לשכון כבוד באה"ק עד זמן ביאת גואל צדק בב"א, וכל סניף ושום ספק אשר יוכל להסתפק בפירושן של אותם הגזירות, הכל הוא להחמיר ולא להקל כלל, כל זה הוא פירושן של הגזירות והחרמות הקדומות, כאשר ידענו נאמנה, וליתר תוקף ועזו הננו אנחנו מקהילות אשכנזים יחדיו וישובי עיה"ק ירושלים ת"ו מקבלים עלינו עכשיו מחדש בגזירות נח"ש בחרם גמור וחמור, בו נידוי, בו שמתא, ובכח תוה"ק הננו מחזקים ומטילים החומרות הנ"ל על כל יושבי עיה"ק ירושלים ת"ו למקהלות האשכנזים ועל כל העולים מהיום עד בגו"ץ בב"א, והעובר על דברינו אלה ורביצה בו כל האלה מוחרם מובדל הוא מעדת ישראל, ועלינו לרודפו ולחודפו בכל יכלתנו. וה' הטוב יהיה בעזרינו, לכלות קוצים מכרמו, למען לא תחולל בריתו אתנו, ולא יושפל כבוד תוה"ק, וכבוד ארצינו הקדושה, ולמען נלך בדרכי אבותינו להשתבח ולהדבק במעשיהם כנאמר בתנ"ך (פס"ג ופ' כ"ד) שלא ילמדו לשון מצרים עיי"ש. וכללן של דברים כי הגזירות והחרמות הללו, בין הישנות בין האיסור החדש הכל יהיה נידון לחומרא, בפ' לשונותינו ודברינו, ומקום שאמרו להחמיר אינו רשאי להקל, וכ"ז קבלנו כרצון נפשינו, ובדבור בפ"מ ולהכריז בבחכ"נ, וכתבנו וחתמנו יום י"ב אדם ראשון ש' וברית"ך ינצורו פעה"ק ירושלים תובב"א.

גם בשנת תרמ"ז ובשנת תרנ"ו נתפרסמו האיסורים הללו בחיזוק וקיום הדברים, ובמודעה שנת תרנ"ו כתב המהרי"ל דיסקין בא"ד בזה"ל, "גם אם יתקבצו כל חכמי ישראל אינם רשאים ואינם יכולים להזיזו אפי' זיז כ"ש", וגם הרש"ז מלובלין והר"ש סאלאנט כתבו "האיסור הזה הוא בתקפו וגבורתו עד היום ואין שום בי"ד יכול לבטלו".

גליון זה נערך ונכתב לע"נ

האשה החשובה מרת פניה כהן ע"ה בת רבי משה צבי ז"ל

נלב"ע ח' טבת תשמ"ט לפ"ק

ת.נ.צ.ב.ה.